

مقاصد شریعت

صادق دهقانی

مقاله طول سال تحصیلی ۹۴-۹۵

زمان ارائه: خرداد ۹۵

چکیده:

در یک نگاه کلان، از جهات مختلف مقاصد گوناگونی داریم:

۱. مقاصد اصلی: یعنی مقاصدی که در آن ضروریات تک تک افراد مکلفین اصلاً منظور نیست بلکه هم عموم افرادی دارد و هم عموم ازمانی مثل حفظ نفوس و اعراض و سایر ضروریات.

۲. مقاصد تبعیه: یعنی آن مقاصدی که در آن مصالح و ضروریات فردی مکلفین در نظر گرفته شده است مثل نکاح و خوردن و آشامیدن.

۳. مقاصد جزئیه: مقاصدی که در هر یک از احکام جزئیه می توان به آن دست یافت که در واقع این همان علل و حکم احکام می باشد که در حکمی نزد شارع علت و غرضی برای جعل حکم وجود دارد.

۴. مقاصد خاصه: مقاصدی که شارع رعایت آن را بر همه آحاد مکلفین واجب نموده است برای یک مصلحت عمومی مثل وجوب شهود برای بیع و سایر معاملات.

اما در ناحیت حجیت چنین به نظر می رسد:

اگر حجّت بود، شارع مقدس مقاصد را در اختیار انسان قرار می داد تا عقلاء در هر زمان و مکانی بتوانند قوانینی تأسیس کنند و لازمه این امر این خواهد شد که دیگر هیچ نیازی به متن

شریعت و سنت و فقه و فقاہت نخواهد بود و این امر یعنی لغویت شریعت و سنت غیر قابل التزام می باشد.

ثانیاً: اگر مقاصد شریعت مستفاد از نصوص نباشد حجیت آن به عنوان یک ادراک عقلی مشروط به تحصیل قطع است و الا اصلاً حجّت نخواهد بود اما چنانچه مثل برخی از علماء شیعه مصالح را به سنت برگردانیم و آن را از مصادیق اجتهاد و مذاق شریعت و تنقیح مناط و امثال آن بدانیم در این صورت از صغریات آنها بوده و در واقع نوعی تطبیق کبری بر صغری خواهد بود و موارد بسیاری را که به عنوان مصالح ضروری قطعی کلی نیز مطرح است، در واقع می توان یکی از مصادیق مذاق شریعت دانست بنا براین دیگر فصل جدایی به نام مقاصد شریعت وجود نخواهد داشت.

تذکره: اصل مقاله در معاونت آموزش مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام موجود می باشد. متقاضیان میتوانند جهت دریافت مقاله نام و شماره تلفن خود و نام مقاله مورد درخواست را به آدرس amoozesh@markazfeqhi.com ایمیل نمایند.